Број 220. У Новом Саду у уторак 2. октобра 1901. Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за празником.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Пригоде патријархове у саборском одбору.

Прошле недеље, 25. септембра расправљао је саборски одбор отпис министра-председника, у ствари пригода патријарха Георгија. Тај отпис министров, уништава оно решење саборског одбора, којим је саборски одбор прогласио, да је патријарх Георгије — невин. Тај министарски отпис стоји на највишој одлуци Његова Величанства, а на основу врховног надзорног права.

Званични „Српски Сион“ пропустио је, да донесе министарски отпис у целости, већ га доноси у изводу и својим речима. Тим је јавном мишљењу управо онемогућено, да донесе правилан суд. Ми у овој ствари морамо да гледамо кроз наочаре „Српског Сиона“.

Зашто је овако учинио „С. Сион“, ласно је погодити. Без сумње је хтео изоставити што-шта из тог отписа, што патријарху Георгију не иде у рачун. Да на тај начин само отеште решење овог немилог спора, јасно је.

Према ономе, што је изнео „Српски Сион“ о тој ствари, излази, да је решење саборског одбора уништено за то, што је саборски одбор прекорачио свој делокруг. Саборски одбор је решавао у патријарховој ствари, на основу §. 22. саборског устројства, тачка г.

Тачка г. §. 22. гласи: „Саборски одбор има непосредно надзор над народно-црквеним добрима, овамо рачунајући и добра фондова, фундација и завода, манастира као и она, којима рукује митрополит, патријарх и епископи“.

Отпис министра-председника тврди, да се та тачка не може тумачити, тако, као да саборски одбор може бити судска власт у ствари, која се тиче поглавице цркве.

И то је безусловно истина. Имати у некој ствари надзор, контролу, то не значи, имати уједно и судску власт. Саборски одбор у опште воле да прекорачава свој делокруг, и као што га је прекорачио у овом, прекорачио га је у ствари епархијских скупштина и другом. И ко је онда крив, кад долази до сукоба и према доле и према горе. Он у опште изазива те сукобе, да би довео у питање читаву автономију.

По канонима православне цркве, требао би патријарху Бранковићу, као патријарху и поглавици наше цркве, да суди синод, под председништвом митрополита најближе православне цркве, а по конзисторијалној системи, суди патријарху екстрајудициона комисија, само нема нигде да би му могао судити саборски одбор. А саборски одбор је мериторно решио у тој ствари, судио и одбио тужбе, ослободио патријарха Георгија.

Саборски одбор је узео отпис министров са дужним поштовањем на знање, али се уједно оградио, јер неће да тај случај прејудикује „правима српске православне цркве и народно-црквене автономије“. Ово је просто фраза. Јер саборски одбор је самовласно хтео да суди митрополиту патријарху, управо да га ослободи. Та не стоји ни то, да је синод овластио саборски одбор на то. Синод је поверио саборском одбору само извиђај, а саборски одбор кад је добио прст, машио се целе руке.

Са синодом је друго. Синод већ има канонска основа, да брани своје становиште. Синод је до сад поверио саборском одбору само извиђај, а задржао је право суђења за себе. Дабогме, да би том синоду кад би дошло до суђења морао председавати по канонима, патријарх најближе православне цркве, а то угарска влада не би хтела.

Но ми смо извештени, да је Њег. Величанство на основу свог права аболиције обуставило свако казнено прогањање против патријарха Георгија и опростило му његове неправилности с тим, да то више не чини. То је наш приватни извештај.

По „С. Сиону“, се не зна ништа. Зна се само то, да је оборено решење, којим се патријарх Георгије проглашује као невин. Па шта сад? Како ће тећи даље та ствар? То нам „С. Сион“ не каже. А он је требао да изнесе све, а нарочито да штампа дословце списе, који се на то односе.

Јер где смо сад?! Имамо патријарха, који се није опрао, не може да се опере. Против њега је путем краљевске милости обустављено кривично прогањање. Но је ли то крај! Имамо патријарха, који је осигуран од брашнаре и од тогда се свргне.

Но може ли он остати и даље на челу наше цркве, кад не само што није опран, но му је опроштено и да тако што не чини, чиме је бачена ружна сенка на њега. Може ли патријарх Георгије под тим приликама да остане и даље на челу наше цркве? Народ га таквог не треба. Он мора да докаже своју невиност, или да иде.

Знамо ми, да је патријарх Георгије у стању да прогута све. Ал баш за то, наш народ не може то тако оставити. Његова невиност мора бити јасна као сунце, ако хоће да остане и даље на престолу св. Саве.

Преко две године вуче се ова немила ствар. Сваки невин човек нашао би стотину начина, да своју невиност докаже, јер су у питању — цифре. Дуго се та ствар вући не може. Наше јавно мнење, које није јатак патријарха Бранковића мора тражити, да се патријарх или опере, или да одступи.

Како? Нека штампа у „Српском Сиону“ истражне списе. Оне истражне списе, које је покупио његов пријатељ Јагић и на основу којих списа га је ослободио саборски одбор. И нека штампа све оно, што је даље чињено на основу тих списа.

То може, ако је невин. То је дужан да учини, ако му је стало до чистоте српског патријарашког престола. Ако ни то не сме да учини, значи, крив је. И питамо ми онда, сме ли наше јавно мишљење, да се извлачи из ове ствари?! Јер кад то чини, или јатакује патријарху Георгију, или својим млаким држањем потпомаже стање, које безусловно шкоди нашем народу и автономији.

Ово је питање српског образа, оно се мора извести на чисто, а што касније, тим горе по нас.

ПОЛИСТАК.

ДВЕ-ТРИ О ЂАВОЛУ.

Написао: Максим Горки.

Како ли је жалостан живот у јесен, у доба трулежи и смрти! Небо вечито наоблачено, из дан у дан киша, никад сунца, мрачне ноћи, ветар жалостиво фијуче, па оне јесење сенке — црне сенке!

И све то буди у човеку читав рој тужних мисли, а у души се буди нека тајанствена одвратност према животу, где нема ничег сталног, но се све непрестано креће; човек се роди, одрасте, остари и умре... Зашто, ради чега?

Понеки човек нема снаге, да се бори против оваких мисли, кад му се у дубоку јесен у душу увуку. Али треба им умети изићи на сусрет, како би што пре свршили с њима. И то је једини начин, да се човек извуче из вигова досаде, жалости и очајања, па да се учврсти у нади и уздању, у вери у самог себе.

Трновит је ово пут. На њему хоће у крв да заплива срце и док идемо по томе путу, непрестано нас вреба — ђаво. А од свију познатих ђавола најбољи је онај, с којим нас је упознао велики Гете...

И о томе ђаволу хоћу сад да говорим.

* * *

Ђаволу беше дуго време. А ђаво ти је и сувише мудар, а да би се увек смејао. Зна и он, да на овом свету има појава, којима не може да се смеје ни он сам — па се и он чува на пример, да оштрим ножем ироније, транжира узвишену чињеницу свога постања. А у ствари је овај наш ђаво-љубимац много безобразнији, но што је мудар и ако се изближе познамо с њиме, брзо ћемо увидети, да у животу свом већином ништа друго и не чини, до саме глупости — баш као и ми. Али да се махнемо тога. Та ваљда нисмо баш такви, као деца, која често хоће да разлупају и најмилију им играчку, само да виде, шта има унутри.

Једне мрачне јесење поноћи, ходао ђаво по гробљу. Било му је дуго време. Тихо је жвиждукао и зверао тамо-амо, не би л' нашао што, чиме би прекратио време.

Ветар је фијукао изнад голих гробова и црних крстова. По небу су ишли велики и црни облаци, па су уске куће мртвих пошкропили својим хладним капљицама. Дрвеће у гробљу би шкргутало својим голим грањем, те би се очајнички повијало то доле, то горе према мрким облацима, кад год би га се ветар дочепао. И кад год би ветар савио грање од дрвећа до крстова на гробовима, свакад би се зачула потпуна тутњава у гробљу — дубоки, страховити гласови...

Ђаво је жвиждукао и овако премишљао: Волео бих, кад бих знао, како је мртвима, кад је овако време? Да ли и до њих допире хладноћа?... По свој прилици, да допире... Па и ако не могу добити реому, опет... опет мора да им је непријатно? Да ли да дозовем једног од њих, па да се поразговорим с њиме? Но, то ће ми баш добро доћи, да прекратим време... а, мислим, добро ће доћи и њему... Дозваћу једнога... Сећам се, да су једног мог познаника, који беше књижевник, стрпали ту негде под земљу... Док је био жив, одлазио сам му по каткад... Па зашто да не би обновили старо познанство? Такви људи, док су у животу, већином гаје велике жеље. Па, да видимо, да ли су у гробу задовољнији са својом судбином?... А где ли лежи само?

И ма да ђаво иначе све зна — сад је морао дуго да шврља по гробљу, док је нашао гроб свог познаника...

— Хеј! — викао је и лупао својом батином по дебелом камену — устај!

— А што? — зачу се потмуо глас испод земље.

— Зато...

— Нећу да устанем...

— А зашто?

— А ко сте ви?

— Један ваш познаник...

— Јесте ли можда цензор?

— Ха-ха-ха!... Нисам.

— Можда... жандар?

— Ни то.

— Можда критичар?

— Не, ја сам ђаво...

Нови Сад, 1. октобра.

За време седница саборског одбора било је веома бурно у патријарховом двору. Једном је дошло дотле да члан саборског одбора Јосиф Јагић, није учествовао за дворском трпезом, но отишао у гостионицу. Он сад није више посланик на угарском сабору, од њега се отац Георгије ничему не нада, те је Јагић био нападнут: „Зашто је онолике непотребне ствари стрпао и увео у истражне списе, кад је водио истрагу у ствари патријарха Георгија“. — Била је дуга разговора међу члановима саборског одбора, да ли да даду оставке. Један члан је нарочито наваљивио на то. Но решили су, да у интересу автономије (јадна автономијо!) истрају на својим местима — до сабора. А овамо знају да је њихов председник једва жив од силна усиљавања, да не дође до сабора.

О овом питању проговорићемо још опширније.

Карловци, 1. октобра.

Саборски одбор. „Српски Сион“ доноси о седницама саборског одбора ово:

Саборски одбор одржао је своје седнице прошле недеље од 25.—28. септембра (8.—11. октобра), под председништвом Његове Светости господина патријарха Георгија Бранковића. Присутни су били чланови: Његово Високопреосвештенство господин епископ пакрачки Мирон Николић, гг. архимандрит Иларион Руварац, протопрезвитер Ђорђе Влаховић, др. Ника Максимовић, Михаило пл. Рогулић и Јосиф Јагић. — Од решених предмета у овим седницама саопштавамо за сада:

Одпис министра председника од 2. септембра о. г., којим на основу највише одлуке Његова Величанства од 20. јула о. г. уништава одлуку Саборског Одбора од 30. децембра 1899., којом је исти одбор мериторно решио оне пријаве, што су предане против српског митрополита-патријарха. Ова је одлука по врховном надзорном праву од стране владе прегледана и по томе заједно са целим претходним поступком уништена.

Као разлог томе наваћа се, да је у овоме случају реч о таквим оптужбама, за које важи конзисторијална система, по томе Саборски Одбор није био надлежан да их расправља и о њима суди, јер је Саборски Одбор административна власт, која дакле нема судски правни делокруг.

Делокруг Саборског Одбора тачно је обележен у 22. § у саборског устројства, који се неда тако тумачити, да Саборски Одбор може поступати као надлежни судски форум у ствари, што се тиче Поглавице цркве.

Према томе Саборски Одбор је прекорачио свој делокруг, кад је расправио дотичне пријаве, изаслао пододбор ради извиђаја и на основу учињеног извиђаја одбио пријаве и тиме мериторно решавао.

Истина, да је Архијерејски Синод на то позвао Саборски Одбор, ал' то не мења ствар, јер ни сам Синод, не имајући судскога делокруга, није надлежан да поступи у овој ствари.

Ова аргументација министра-председника врло је темељито и свестрано расправљана одмах у првој седници Саборског Одбора, а нарочито се истакла надлежност Саборског Одбора у смислу писмена г.) §. 22 а саб. устројства и нагласило, да је те жиште целога питања у Св. Архијерејском Синоду, те је по томе Саборски Одбор највише решење узео са дужним поштовањем на знање, али према аргументацији министровој са предохраном, да се тим узимањем на знање не прејудикује правима српске православне цркве и народно-црквене автономије; а уједно је Саборски Одбор све списе поднео Св. Архијерејском синоду.

Ово је решење донесено под председништвом високопреосв. г. епископа Мирона.

Вршац, 30. септембра

Трзавице у автономији. Као што је познато, Школски Савет је поставио г. Ђорђа Поповића за привременог школског референта у вршачкој и темишварској епархији, док се то место коначно не попуни. А то значи, док сабор не изабере другог.

Но Школски Савет се предомислио, те изабрао другог школског референта. Јест, ал је Ђ. Поповић жалио се против тога на владу, јер по привременом декрету има права до коначног попуњења тог места, а скривио није ништа.

Школски Савет је послао своја два изасланика, г. г. проту Бороту и Вукићевића управитеља сомборске учитељске школе, да изведу из звања г. Поповића, а уведу у звање г. Мандровића, управитеља панчевачке више девојачке школе.

Па шта би?! Г. Поповић није хтео да им преда списе, док влада не реши његов уток и тако су се изасланици школског савета вратили из Вршца несвршена посла, а увели су г. Мандровића у звање за темишварску епархију.

Ето до чега дођосмо! Све наше највише автономне власти проиграле су сваки ауторитет, јер су га саме рушиле својим неразложним и неправедним радом. А г. Поповић се могао манути утока на владу, та њему бар не иде о главу, (његово место у Пакрацу је осигурано) те се могао жалити сабору. Ако се сви стану у пркосу и неродољубљу угледати на наше највише автономне власти, онда не ћемо далеко дотерати.

Политички преглед.

Нови сабор. Према краљеву отпису, имао би нов угарски земаљски сабор да се састане 11. (24.) октобра о. г. Но према кућевним правилима, први састанак бива тек трећи дан, дакле и сад ће прва седница бити 13. (26.) октобра. Тада ће најстарији посланик да заузме председничко место, а то је у овом случају Јосиф Мадарас. И том приликом ће председник да изнесе пред сабор и мандате, што су поднесени сабору и молбенице, што су поднесене кр. курији. Сабор ће за тим да се подели у девет група и да прегледа мандате. И тек кад курија изрече, да мандат важи, постаће поједини посланици прави чланови сабора, а чији је избор нападнут, ти ће само привремено бити чланови, осим оних, чији су избори међу тим већ уништени. После свега овога, бираће сабор себи часништво: председника, два потпредседника и осам бележника.

Промене у кабинету Селову. Потврђује се вест, да ће Нандор Хорански скорим да постане министар унутрашњих послова. Мисли се, да ће због старости одступити и министар око краљеве особе, гроф Ђула Сечењи. На његово место доћи ће, веле, гроф Људевит Бађањи, бивши управник Фијуме, а сада посланик. Још се вели, да ће и трећи новајлија ући у кабинет, ал' се не зна, хоће ли заузети место министра правде или министра просвете. Министру Влашићу, као да многи негодују јер непрестано се шире вести о његову одступању.

Сазван сабор. Из Загреба јављају, да је у званичном листу изишло краљево писмо, којим се сазива хрватско-славонијски сабор за 11. (24.) октобар.

„Добре намере“. Под овим натписом доноси „Мађарорсаг“ у последњем броју на уводном месту међу осталим и ово што долази. Још никад не беше у нашем парламенту толико поштених намера, као сад. К. Сел је унео у њега добре намере, Хорански то исто, гроф Алекс. Кароји то исто. А о опозицијоним крилима да и не говоримо. И шта ће да буде од толиких добрих намера? Неће ли се затрести горе, јер се родио миш? — А шта ли ће бити с правима, са смањивањем терета, са лечењем економског јада, шта ће ли да буде од тог свега, о чему су приликом кортешовања толико причали и посланици и министри? Сел је на влади има већ три године, и од њега у погледу умножења бирача и бирачког права не чусмо до сад ништа друго, до празне изговоре. Нека се једном озбиљно умесније заокруже, изборни срезови и нека се гласа по општинама. Јер одвратно је гледати у оно данашње појење и храњење бирача на дан избора, кад посланички кандидат као келнер какав точи пиће својим бирачима. Нашто појити и хранити бираче зато, што ће да гласају

— О, веома се радујем . . . Одмах ћу изићи . . .

И одвалише велики камен с гроба, и гроб се отвори, а из гроба изиђе — костур. Био је то са свим обичан костур. Исти онаки, на којем се медицинарска омладина учи познавати склоп костију. Само што овај не беше прљав, и не беше натакнут на жицу, а у очним дупљама му светлила се плавичаста светлост фосфора. И кад је костур изишао напоље из гроба, он се стресе, да отресе земљу, што се на њ беше ухватила, затим подиже главу и својим плавичастим, леденим погледом погледа на мрачно, наоблачено небо.

— Добар дан! — рече ђаво.

— Је ли доиста добар дан? Ја не бих рекао — рече књижевник.

Говорио је тихо и неким особитим гласом као кад се тару две кости једна о другу . . .

— Опростите, што сам вас тако поздравио — рече ђаво смешећи се.

— Што му драго . . . Ала, молићу, зашто сте ме звали?

— Хтео сам, да се мало прођете са мном... то је све.

— О, здраге воље . . . и ако је прилично гадно време . . .

— Та ви, рекао бих, не треба више да се бојите, е ћете назепсти?

— Не; доста сам се назебао, док сам био жив.

— Да, сећам се, да сте умрли од назеба.

— Тако је! . . . Па онда целог живота су ме чешће други расхлађивали! . . .

И тако су заједно ишли по уску путу, што је био међу гробовима и крстовима. Плавичаста светлост из очију књижевникова костура осветљавала је пут ђаволу. Киша је сипала а ветар је безбрижно фијукао кроз шупљине књижевникова костура, па и кроз грудни кош, где не беше срца.

— Хоћемо ли у варош? — питао је књижевник.

— А шта вас занима тамо?

— Живот, господине мој — рече књижевник.

— Тако! А живот нема за вас никакве вредности.

— Још како је од велике вредности!

— Како то?

— Како да вам кажем? Човек све мери према свом труду. Па ако са свим обичан камичак однесе до врха Араратова, онда тај камичак важи у његовим очима као драгоцено благо.

— Јадна луда! — рече ђаво смешећи се.

— Боље реците »срећан човек« — одговори књижевник.

Ђаво је сажимао раменима и ћутао. Већ су изишли били из гробља и нађоше се испред улице. Два реда кућа, а међу њима помрчина, посред које две светиљке немо, ал' ипак разумљиво казују, како је мало светлости овде на земљи.

— Реците ми само — рече ђаво после кратке почивке — како вам се управо допада живот у гробу?

— Навикнуо сам већ на њега . . . Сад ми је већ лакше, али спочетка, знате, било је грозно. Онај магарац, што ми је сандук закивао, ударио ми велик ексер у главу. Маленкост, дабогме . . . али беше и опет неугодно. Већ сам, знате, мислио, да је то рђав знак . . . Хтели су да ми размрскају мозак, помоћу којег сам толиким људма заврнуо мозак . . . После тога дођоше црви — да их ђаво носи! Страшно дуго су ме ждерали . . .

— Дабогме! — смејао се ђаво. — Не може им се ни замерити. Књижевниково тело је пуно жучи, па и није бог зна како укусан залогај . . .

— А колико је меса било на мени? Тако рећи ни мало — рече књижевник.

— Свеједно; зато се ипак књижевник не једе, с уживањем . . . Издавач је већ нешто друго! . . . Издавача, видите, једу црви већ брже и то с уживањем.

— Дабогме . . . јер је много укуснији . . .

(Свршиће се.)

и довозити их на биралиште по скупе новце. Нека гласају они код куће, без подвоза, трезвени, без икаквог чашћења. У осталом зар не заслужује онај порезом оптерећени грађанин, да не вуку њега у хиљадама на читаве миље у изборно место, где дању-ноћу мора да зазјава. Зар не би могли да по општинама иду одбори од 1—2 члана ради прибирања гласова. — Па онда кад ће већ једном да дође на ред та реформа што се тиче порезе. И на каквом основу? Хоће ли се смањити пореза на земљу? Хоће ли се смањити потрошарина на вино? Сад се плаћа 6·35 фор. по хектолитру, а цена је вину по брдским виноградима 6, 8 и 10 фор. Чисто је невероватно, да држава може да узме у име порезе читаву вредност опорезаног производа. Та то и није пореза, то је конфисковање. Хоће ли наша држава имати једном и срца а не само џеп? и хоће ли се и даље гледати равнодушно, како се велике газде и газдинства извлаче испод терета општинских прореза? Па онда треба учинити што и за мале и средње газде. Треба уредити кредит. Треба помоћи ратару, који нас све храни, а чије су прилике зле, већ десетинама година. Требало би једном да видимо и стварна успеха од свега тога. Јер што се до данас постигло од пада Банфијева — није много.

Луегер о поравнању. Бечки градски начелник, Луегер, био је ових дана на збору хришћанских социјалиста. И том приликом је изјаснио се о политичком положају, а нарочито што се тиче поравнања Аустрије с Угарском. Међу осталим рече у овој ствари: У погледу питања о поравнању још не беше никад тако повољан час по нас, као сад. Сад нам је Угарска у рукама толико, да јој можемо добацити оштру реч. Досадашње предлоге о поравнању ваља одбацити и створити нове, повољније. Угарска ваља да буде стално земљиште, где ће се трошити аустријски идустријски производи, а не да она вештачки створи индустрију. Ако то не ће, нека једу сами своју марву и нека носе своје брашно куда знају. И ми би то волели а они нека носе своје крпе.

ДОПИС.

Панчево, септембра 1901. Би и прође избор посланика за државни сабор. Од силног „одушевлења“ једва дођосмо к' себи. Није то шала, него истина права што ћу вам сада испричати. — У 116. броју „Браника“ угледа света допис одавде из Панчева, у коме се на дугачко и на широко разлаже да смо овим избором, дакле активитетом ми Панчевци врло много добили; јер је она успавана свест, која је због пасивитета за ово неколико година утрнула, преко ноћ тако рећи оживела, да је чак и странцима „импонирала“! Није ми намера овде разлагати важност пасивитета, којег смо се држали последњих година, а најмање упуштати се на широко и на дугачко у разлагање: какве нам је штете и бруке нанео тај вајни активитет „Браниклија“, но ћу се ограничити на испад у „Бранику“ противу људи, који нису ни за кога гласали, те додирнути тај „активитет“, створен не потребом, но пркосом, тако рећи преко ноћ. Или зар хоћете веће бруке од оне у кулпинском срезу? Или треба ли већег доказа од оног у старо-бечејском срезу? А како је писао „Браник“ пре избора? Писао је тако победоносно, е би човек мислио, да је сав срез за Малешевића. Е, ал сад су му дабоме радикали криви, јер на неког морају да се свале кола. А с каквим правом тражи „Браник“ помоћ радикала, кад није хтео да се упусти ни у преговоре са управом странке.

А шта да кажемо за наше „дичне“ Панчевце? Они су растелалили у своме „Бранику“ како је овај избор, и ако је „народносни“, читај кикиндски, кандидат остао у мањини, донео велике користи народној ствари; јер је народ пробуђен из мртвила, (у ког су га шеврдањем и варањем довели) и постао одушевљен за увек! Е, овде, видите, морамо се задржати. Зар панчевачки политички мртваци и мрачњаци могу још кога пробудити? Зар да доказујемо фијаско, ког су постигли панчевачки „нотабилитети“ (или како се називају чланови „народносне“ странке. Нова длака на маторој лији) овим избором? Та сви ми знамо да у самом Панчеву има 780 српских гласова, којим Панчево располаже, и једва ако је гласало до 350 бирача, а оно друго дала је околина. Дакле крај крајева је тај, да је од укупног броја, Срба бирача једна трећина гласала! И то „Браник“ назива успехом! Кад би српски народ пратили увек оваки „успеси“, жалосно би то било по његову будућност. Па онда, зна ли „Браник“ како су искупљени и тих 350 гласова из Панчева? Ево да му кажемо. — „Нотабилитети“ имали су на расположењу 10 фијакера и ти су јурили са њиховим кортешима од 12 сати по подне до 2 сата после поноћи на дан избора, и вукли су људе из кревета на разне начине, само да што више гласова добију из самог Панчева. Једнима су говорили да је између њих и овдашњих радикала постигнут споразум и да сви редом гласају. Другима опет, да ће радикали гласати на др. Шчитинског, који је рекао да ће свима Србима језик исчупати. Трећима опет да им фали само неколико гласова па да Србин кандидат победи два мађарска. На тај су лажан и одвратан начин одвукли на биралиште 124 бирача наших људи око поноћи. Јел' то онда одушевлење? Ал фине су рачунџије ти наши панчевачки „нотабилитети — народњаци“, који се ево повампирише и опет под неком новом политичком фирмом: „српске народносне странке“. Они као мисле, зашто ми да не обесимо на велико звоно, да је наш кандидат добри др. Павле Марјановић добио 605 гласова, кад сви скупа кандидати „Браникове“ не добише толико. Ал треба знати да су панчевачки „нотабилитети“ виртуози у томе: како треба народ обманути, а у смицалицама нема им равног. „Браник“ би могао доћи код њих у школу да се многом „добру“ научи. „Браник“ је приликом тих „светлих“ избора просто изгубио главу и сам собом долазио у противност. Та ено др. Малешевић, у Старо-Бечејском срезу пропаде а „Браник“ је пред изборе писао, да је сав срез за Малешевића, и да су сами сентомашани изашли на 200 кола (!!!) пред њега, да му чују програмну беседу. Зар није тако било?

На Крстов-дан, дакле на 4 дана пред избор, држали су овдашњи радикали и независни грађани ван странака који стоје на бечкеречком програму збор, а пре тога збора имали су конференцију. На конференцији решено је већином гласова, да се остави збору самом, да се одлучи за активитет или за пасивитет. Уједно је решено већином гласова, да се изашље депутација др. Павлу Марјановићу, др. Лазаревић, др. К. Алексић, др. Мушицки, да га упита: којој странци припада и који програм усваја? Ако би усвојио велико-бечкеречки програм, и само тако, да га позову на збор, да у том случају „свој“ програм развије. Др. Марјановић одговорио је ово: Он пре свега није размишљао о програму! Милетићев програм прима у четир ока, али јавно не! У осталом сутра ће им одговорити. Дође и то сутра. У заказано време дође др. Марјановић др-у Лазаревићу у стан и рече: „Немогу се никако примити Милетићевог програма. С' вами немогу, јер ви радите за Шчитинског! Ја знам да нисам за посланика, ал шта ћу, кад сам се простомо рао примити“. Овим је чином изазвао против себе оправдано огорчење и дао сам себи сведоџбу сиромаштва. После овог јадног одговора и изговора, достојног оваког делије и његових повампирених заштитника, збор, који је многобројно посећен био, закључио је светла образа пасивитет. Овим би могао завршити допис. Ал морам још ово споменути.

У „Бранику“ се спомиње како је овом приликом у питању била српска част и образ. А исто се то спомиње и у парти, која је у виду плаката после избора угледала света! Између редова види се, да сви они Срби, који не дадоше свога гласа никоме, па ни др. Павлу Марјановићу, из горе наведених разлога, немају, и не могу имати српске части и образа! И ко то нами таку увреду у лице добацује! Докле су два владина кандидата приредили јавне зборове, и у свом програмном говору обвезали се, да ће бранити српску народну автономију, тражити сазив сабора и вршење народносног закона, донде су јуначине од „образа“ и „части“ сазвале тајно „збор“, по ономе: „да нас нико не чује“, и па врата од светосавске дворане, коју подигоше новцем, што га добише за продате вероисповедне школе, у којој је др. Павле Марјановић у потаји „програм развијао“, слуге поставили, и само „ређене“ бираче унутра пуштали! Коме ви још о образу и части говорите? Зар се тиме буди народна свест? Којој странци припадате ви политички тандлери? Зар је овај јединствени кукавичлук и стра од јавности то исто што част и образ народни? О ви политички камелеони! Канда и сами већ увиђате да вам је ово био последњи метак. За сад оволико.

Л. Н—ћ.

Вести из места и са стране.

Писмо епископа Змејановића патријарху Георгију. „Српски Сион“ пише: У неким листовима пронесена је вест, да је епископ вршачки Високопреосвештени господин Гаврило Змејановић бавећи се прошлих дана у Новом Саду, писао Његовој Светости Преузвишеном господину патријарху Георгију Бранковићу писмо у којем да је молио дворска кола, да га довезу у Карловце, да учини подварење Његовој Светости, но да на то писмо није добио одговора, и ако га је чекао осам дана. Ова вест је у целости својој потпуно неистинита. — И смо сумњали у ту вест. А да су у оно време говорили у Карловцима: О Канаси то стоји.

Сердар Мијат Радовић — умро. Из Мостара јављају, да је тамо прекјуче умро сердар Мијат Радовић. Покојник беше отац покојног Владимира, оснивача „Српског Вјесника“ и после смрти Владимирове власник поменутог листа. Мијат леп човек, прави српски тип, а уз то врло поштен карактеран и родољубив Србин. У усташком ратовању 1876. год. устали су па оружје сви Радовићи, а брат Мијатов, поп Пера био је невесињски војвода и заповедник усташа. Мијат је за време тог ратовања. кад су војевале и обе српске државе, био у Црној Гори, у свити кнеза Николе, који је Мијата за заслуге му одликовао сердарством. После окупације вратио се Мијат дому своме. Али 1882. године дигну буну против окупацијоне власти Стојан Ковачевић, Салко Форта и други одлични мусулнански првици и тада Мијат, као првак народни, допаде тавнице, где је много трпео. — Мијат је учествовао целог свог живота у свима мањим и врћим народним покретима и био је веома уважен код народа свог. У борби за народна права, што се тичу цркве и школе у Босни и Херцеговини, свагда је Мијат био такође међу првима. С тога нека му је и од наше стране речено из искреног срца: Слава и хвала ти узорити и неустрашиви борче за народно добро! Вечна ти успомона!

Аустрија против — Језуита. Познато је, да Француска намерава да протера Језуите. И сад Језуите незнајући куд ће, наумише да се настане у Аустрији. А у томе их помаже велики војвода аустријски, Фрања Фердинанд. Међу тим чланови немачке пучке странке, држали су ових дана у Целу конгрес, на којем су донели одлуку, да се протестује против настањења Језуита у Аустрији. У одлуци се међу осталим вели: „Клерикализам је веома опасан по Аустрију. Немамо већег непријатеља од римске владавине. Ти Црнорисци су навукли већ на Аустрију неисказане јаде. Стога је и учињен спасоносан покрет у Аустрији с лозинком „Даље од Рима!“ А како су домаћи клерикали слаби, да победе овај покрет, позвали су у помоћ из Француске протеране Језуите. Оне Језуите, који су изазвали тридесетогодишњи рат, који су упропастили некад напредну Шпањолску и Португалију, који су разорили Италију и покварили Француску. А сад смо ми на реду. Ове Језуите ће да се населе под заштитом великог војводе Фрање Фердинанда у Марбургу, Мирцхалу и у Чешкој. Против тога најодлучније протестујемо ми, слободни и независни аустријски грађани.“

Долијао. Пре кратког времена у сва звона је ударано, како су будимпештански трговци правили излет у Босну. Тамо су дивно дочекани, и видели, да тече скоро само мед и млеко. Сада се опет подигла велика галама, како ће босански трговци вратити посету будимпештанским трговцима, и њих 130 долазе у Пешту, где ће врло лепо дочекани и угошћени бити. По себи се разуме, да је и једној и другој посети кумовао Калај, јер му то иде у рачун. Но баш у очи доласка босанских трговаца пробио је клин кроз врећу. Некоји будимпештански листови открише ту тајну. Сваки од тих 130 трговаца добија за тај свој пут 75 круна, две трећине њих су из Сарајева, 25 су мухамеданци а тројица православни, остали су све досељеници, који су служили сваку владу у Босни и ову увек величали. Но што је врло заниљиво има и чиновника, адвоката и приватних, који су командирани за Пешту, да украсе ово изасланство босанских трговаца. Ту је и шеф пресбироа познати Херман, који ће као „анониманбег“ писати читаве химне тој посети и величати „цветање и напредак“ трговине у Босни и Херцеговини. Ту је и главни уредник босанског званичног листа и његови трабанти. Сви ће они као трговци Босне и Херцеговине најлепше бити дочекани у Будимпешти, а листови ће широм света разнети и величати ту посету, и свакоме открити процват и благостање Босне и Херцеговине, нарочито у погледу трговине. Речени листови примећују врло згодно, како је у Босни и Херцеговини главна трговина у рукама Срба, макар што је босанска влада дала леп путни трошак и врло раскошна била у најлепшим обећањима, опет за то није могла да врбује ни једног правог и угледнијег трговца. У том „сјајном“ изасланству нема ни једног трговца из Херцеговине и ма колико то изасланство Калајево величало благостање и цветање у Босни, будимпештански трговци треба да знају с киме имају посла и да провиде вешту смицалицу Калајеву.

Парламентарне реформе у Белгији. Ових дана се састао белгијски државни сабор. Према владину програму, доћи ће на дневни ред: питање о реформи војништва, прорачун, законски предлог о осигуравању против несрећних случајева и најзад законски чланак о општем гласачком праву у општинама. Но либерална и социјално-демократска странка, хоће преко својих посланика, који су се удружили, да помоћу опструкције извојују опште право гласања. А уколико би то израдили, клерикалима би одзвонило у Белгији. Зато су ови измислили нешто спасоносно за себе. Одлучили су, на име, да се не противе општем бирачком праву, али да то право уживају и женске. А женске су, у Белгији, као што је познато, потпуно под утицајем свештенства. И то је збунило социјалне демократе. И у њихову програму стоји, да се има тражити опште право гласања за мушке и женске. Програм дакле свој не могу порицати, а ако и женске добију право гласа, онда ће клерикали бар још 20 година владати у Белгији. И том јаду доскочиле су саме женске. Женска удружења у Белгији, на челу с госпођом Вандервилд, која је у Белгији најодлучнији борац за женску еманципацију, изрекла су на заједничком збору, да се засад из тактичних обзира одричу бирачког права и опуномоћавају социјално-демократску странку, да засад извојује опште бирачко право само за мушкиње. И то је добро дошло социјално-демократској странци, те ће сад да поведе одлучну борбу за опште право гласања у Белгији.

У корист руских књижевника. У славу стогодишњице од рођења Пушкинова, највећег руског песника, купљено је бивше добро Пушкиново Михајловск у псовској губернији за 150.000 рубаља а у добротворне сврхе. Уз то иду још и оних 100.000 рубаља, што су скупљени прилагањем. За тај новац хтели су у Михајловску да подигну уточиште за руске књижевнике. Но међу тим је напуштена та мисао, јер писци и књижевници ваља да буду независни. Руски писац Владимир Короленко покренуо је на то мисао, да се у вароши Пскову подигне интернат за сирочад руских књижевника. А на том добру да се сместе и болесни и остарели књижевници. О томе се сад саветује руска академија знаности и удружење књижевника у Петрограду и по свој прилици да ће се овај предлог и примити.

Борба радника у Шведској. По вестима из Шведске судећи, шведски радници се спремају за велику борбу. Скандинавске радничке социјалне демократе држале су ове године у Копенхаги заједнички партијски конгрес. И на том конгресу је одлучено на предлог шведских изасланика, да се приреди општи штрајк у целој држави у корист општег и тајног бирачког права гласања. И у Шведској се чине већ у велико спреме за опште обустављање рада. Управа социјално-демократске странке и тајништво радничке странке у земљи, управили су окружницу на сва стручна удружења и позивају раднике да пошљу једнодневну своју зараду друштвеној благајници. Тим новцем мисле да помогну породице радничке у време штрајка. Појединости штрајка ће установити на земаљском конгресу, што ће бити догодине. А дотле ће купити новце. А да би знали, који су радници за штрајк, а који против, наредили су гласање у целој земљи и резултат тога гласања објавиће 2. (15.) јануара 1902. Према резултату тога гласања наредиће управа шведске социјално-демократске странке, шта да се даље ради.

Румунски ђаци у Грчкој. Ових дана су били румунски ђаци у Грчкој, где су их грчки ђаци и грађани веома срдачно примили и угостили. Руски листови видећи у томе основ за румунско-грчки савез озбиљно саветују Румунију, да се чува да не наседне, јер ако уђе у савез, који наперен против Словенства, неће отуда имати никакве користи, а јако ће се замерити Русији, која би јој најпре могла користити, као и другим државама на Балкану.

Зет и пуница. Неки Антал Тиба из Шага, никако није могао да се сложи са својом пуницом, која је сваком приликом наглашавала, да је имање њено. И зет и пуница вечито се свађали. Али жена Анталова је сваки пут некако умела, да отклони сваку озбиљну опасност. Међу тим пре неки дан, поново се заваде зет и пуница због тога, што ново вино не ври довољно у подруму. И док је пуница зипарала по подруму, зет залупи врата од подрума и закључа своју пуницу. Пуница је по свој прилици мислила, да зет хоће само да је наједи, па није ни викала. Зет пак, у којем је већ сазрела била намера за освету, запуши рупе на подруму и тако пуницу угуши угљена киселина. Кћи потражи увече своју матер, и после дугог тражења, чује од свог синчића, да је мати у подруму. И тамо је и нађу, али мртву. И жена Анталова умало што не плати главом, јер чим је отворила врата, угљена киселина стане кољати из подрума, те је обори на земљу. Мали синчић, чим то виде, отрчи у комшилук по помоћ. И суседи стану поливати младу, а кад је угљена киселина одишла, изнесу и пуницу из подрума. Зет је ухапшен.

Болестан. Из Христијаније јављају, да је славни норвешки писац Ибзен тешко оболео, и да му је сваки дан све горе. Ибзена лече три чувена лечника из Христијаније, који дневно издају по три билетина. Трошак око њега сноси држава.

И опет циганска посла. Ових дана крене се у два сахата после подне из Дорожме ратар Нађ Имра, на троји коли с храном у Сегедин, да је тамо прода. На први коли је седео и терао коње сам Нађ Имра, а на други двоје коли седели су његова два сина. Али тек што изиђоше из дорожанског атара, а на њих нападну осморица Цигана чергара, пре, но што су могли да се бране, те их повежу и баце у јендек украј друма. Кола с храном пак отерају у противном правцу. Беше већ доцкан у вече, кад туда наиђе један Дорожманац, па види у јендеку и Имру и синове му. Одма их одреши, те Нађ Имра оде и пријави Цигане жандарима, који се даду у потеру за Циганима. Кажу, да су жандари већ ушли у траг нападачима. — И овај случај сведочи, да Цигане чергаре треба или натерати да се где било стално настане, или их ваља претерати из земље.

Вода. Дунав до Мохача долази, а одатле опада, Сава опада, а Тиса опада до Чонграда, а одатле расте.

Време. Очекивати је хладно и у источним деловима наше државе кишовито време. — Фалб прориче суво време, а местимице снег.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 1. октобра.

Париз. У Сузи је затворен један турски официр који је требао да побуни јужноалжирска племена, у случају кад би рат букнуо између Француске и Турске.

Солун. Француски конзул у Монастиру нападнут је од турских војника. Кривци су ухапшени.

Преторија. Од 15. октобра п. н. до сад су заробљени 18 бурских вођа и изгнани су из земље.

Мадрид. Јављају из Гижона да је данас био велики свечани вход Карлиста. Учествовало око 1000 жена и око 100 људи, који имађаху велике штапове. Народ је напао на вход. Изроди се туча те су се умешали жандарми, пуцали и ранили више људи. Вход викао: живео Дон Карло! Народ је певао марсељезу. Карлистички посланик Забизарета затворен је.

Трговина.

НОВИ САД, 30. септ. 1901. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·——50 н. Пшеница средња фор 7·20—30 н. Пшеница лакша роба фор. 7·——— н Наполица ф. 6·50—80 н. Јечам нови фор. 5·50—80 Зоб фор. 6·40—50 новч. — Кукуруз у зрну фор 4·——— ф. нови у клипови ф. 2·40—50 н.

Маст 50 фор. Сланина сува 50 фор. дебела пушена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	33—34 нов.	живе мере
„ средњи . .	31—32 нов.	
„ лаки . . .	28—30 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	33—35 нов. по клгр.
Јагњци	—— по пару фор.
Овци .	8—16 по пару фор.

Стање воде под Новим Садом.

30. септембра било је	1.08 мет.
1. октобра било је	1.09 мет.

Књижевни оглас.

Изишао је из штампе:

„РАД“

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1902.

Издање „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

Календарски део овога календара израђен је најбрижљивије. Нарочито су унесени и Срби и Словени свеци, које наш народ светкује. — Пољопривредни календар израђен је веома опширно и прегледно од Ђоке Михајловића. На место „знаменитих година“, има у овом календару два чланка: „О знаменитим догађајима у Срба“ и „О знаменитим догађајима светским“ од професора М. Ђ. обоје допуњено.

Има бројних података о Србима и забележене су све црквено-школске автономне власти у карловачкој митрополији, као и православне црквене власти у земљама где Срби живе. Вашари, Поштанске и Брзојавне тарифе. Таблице за биљеге итд.

Књижевни део овога календара веома је разноврстан. Има у њему осим више песама, приповедака (све редом из српског народног живота) још 8 песмица са сликама за децу од чика Јове Змаја. Осим забаве има у овом календару и два чланка из политике. (Др. Светозар Милетић и Зашто живимо?) Има три чланка из историје, међу њима Тицанова буна у Срему. Има чланака: о народним обичајима, о васпитању и о задругарству. Има даље стручних чланака из пчеларства, из воћарства, из народног здравља, виноградарства, подрумарства, из автономније и т. д.

На овом календару су радили др. Јован Јовановић Змај, професор Александар Сандић, С. Моловић, поп Јован Гавриловић, др. Жарко Миладиновић, др. Славко Милетић, Јаша Томић, др. Бранко Илић и многи други.

У овом календару има осим велике народне слике: „Прво сејање“ до 67 најразноврснијих слика из Угарске и Хрватске и Славоније, из Србије, Црне Горе, Старе Србије и Маћедоније, из Далмације, Русије, Турске, Тразвала, Француске и Кине. Осим тога има две сатиричке слике. Све су слике ванредне, односе се на догађаје најновијих дана. Све су ове слике тачно описане.

Овогодишњи календар „Рад“ је штампан на финој хартији у формату највећих наших календара а износи осим огласа 11 штампаних табака.

Цена му је 1 круна = 1 дин. и 20 п. д.

Препродавци, који узму већи број календара, имају рабата 33% или сваки трећи календар. Но, поштарину плаћају они.

У Новом Саду, крајем септембра 1901.

КОСТА ЛЕРА,

главни повереник деон. друштва „Рада“, за издавање срп. књига и новина.

ОГЛАСИ.

ИНТЕЛИГЕНТАН СРБИН

са 7—8000 круна годишњег чистог прихода и сопственим иметком, тражи за супругу њему одговарајућу таку образовану (кућевно) лепу и симпатичну Српкињу девојку која је од 18—23 године стара. Понуде са описом ближих околности и — по могућству — фотографијом молим под шифром „П. Л. 28.“ на администрацију „Заставе“. За највећу дискрецију пуним поштењем гарантујем. 631 1—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА САВЕ ТУБИЋА У ШИДУ

потребује вештог помоћника, који српски, мађарски и немачки говори. Ступити може одмах или за 14 дана. 630 1—3

Коста Теодоровић у Винковцима

треба за своју гвожђарску радњу једног млађег помоћника који говори: српски, немачки и мађарски. 633 1—3

ТРГОВИНА ШПЕЦЕРАЈА И ДЕЛИКАТЕСА ЈОЦЕ СТЕФАНОВИЋА У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног солидног помоћника, који је самосталан раденик. Осим тога треба да је српском, немачком, мађарском и румунском језику вичан. — Ступити може одмах. 632 1—3

ОГЛАС.

Усљед смрти свог мужа издајем своју гостионицу, заједно са потребним намештајем под рачун или у аренду на више година. Гостионица се налази на најживљем месту, а састоји се из шест соба, подрума, леденице по најновијем систему. шупе и штале; осим тога за точење пива има нарочита машина.

Ближа извешћа даје власница.

Чуруг (Бач-бодрошка жупанија) 25. септ. (8. октобра) 1901. год.

3—3 627 Удова **Љубица Срећкова.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду